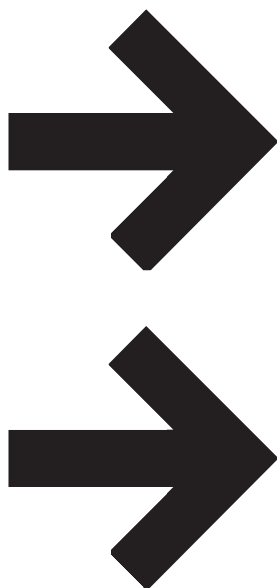

El Centre de Recursos Educatius del Mar del Museu Marítim de Barcelona Entendre el patrimoni sobre una base didàctica

Una de les tasques que està augmentant més als museus és, segurament, l'educativa. Els darrers anys moltes d'aquestes institucions han creat els anomenats departaments de difusió o d'educació per fer front a les necessitats que tant infants com adults plantegen a l'hora d'interpretar el patrimoni que gestionen. Aquest és, també, el cas del Museu Marítim de Barcelona, que ja té una llarga trajectòria en l'atenció educativa del seu públic, fins i tot abans d'estructurar el seu departament d'Educació. Aquest departament ha acabat sent, després d'un període de reflexió, el Centre de Recursos Educatius del Mar (CREM), amb la intenció de convertir el patrimoni marítim en un element educatiu de primer ordre mitjançant un conjunt d'activitats fomentades sobre unes fortes bases que s'aduguin a la reforma educativa i a la constant demanda de material per treballar a les escoles.

■ LA HISTÒRIA DEL DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

El departament d'Educació del Museu Marítim va ser creat l'any 1994 pel Consorci de les Drassanes de Barcelona, ens que s'havia consolidat pocs mesos abans. Aquest departament es va dotar amb tres tècnics, que van tenir com a objectiu prioritari dissenyar un projecte pedagògic que marqués la política que calia seguir en matèria d'educació. El públic escolar del Museu Marítim representava aproximadament el 35% del total dels visitants, un percentatge que ha crescut en la mateixa proporció que els usuaris, i que es continua mantenint actualment en una xifra que frega els 200.000 escolars.

La seva funció era omplir el buit que sol haver-hi en les programacions pel que fa a coneixements vinculats a la cultura marítima i difondre la importància que ha tingut el mar en la formació de la història i la identitat del nostre país. No en va un dels principals objectius del Consorci de les Drassanes de Barcelona és «la més àmplia difusió de la cultura marítima i oceanogràfica del nostre país, amb especial atenció als programes dirigits a escolars i estudiants».

En els primers anys la seva tasca va estar centrada en el disseny d'activitats per a escolars fins a constituir i consolidar una oferta d'una vintena de propostes dife-

rents per visitar el museu. La majoria d'aquestes visites se centren en un tema concret de la història de la navegació, que se sol treballar en un nombre d'àmbits de l'exposició molt reduïts. Des del principi, aquestes activitats han estat dirigides per monitors d'empreses

amb un alt nivell de professionalitat, ja que el museu és conscient que d'ells dependrà, sense cap mena de dubte, que la visita sigui reeixida.

En cada activitat l'educador de sala s'ajuda d'objectes vinculats al seu discurs que fan la visita més participativa. Es tracta de rèpliques d'instruments de navegació, de material gràfic contextualitzador, de sons, de productes que es transportaven en vaixells... Tot aquest material facilita la comprensió i, per tant, l'aprenentatge d'allò que s'està treballant. Tal com marca la reforma educativa, les activitats es divideixen segons els diferents nivells educatius i es presenten seguint els objectius de contingut i de procediment que ha establert el nou sistema educatiu.

■ DE DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ A CENTRE DE RECURSOS

Cal dir que en aquests set anys de gestió del Consorci hi ha hagut molts canvis en el camp de l'educació, provocats, en gran mesura, per l'aplicació de la reforma educativa. O potser és a l'inrevés: ha calgut una reforma per recollir els canvis que l'educació, en relació amb el concepte i manera de practicar-se, ha sofert. Perquè cada vegada més s'entén que l'educació no és només una activitat que fa referència als infants i que es porta a terme a les escoles, sinó un procés que, si bé comença quan som petits, continua al llarg de tota la nostra vida. I és en aquest concepte més ampli de l'educació que intervenen, a banda de la família i l'escola, altres agents com poden ser els museus, els centres cívics, les associacions o les empreses privades i públiques.

En general el conjunt d'activitats que es generen en una ciutat o en un entorn comença a veure's com a un recurs educatiu (un dels precursors d'aquesta idea és Barcelona, que a principi dels anys noranta va impulsar la carta de ciutats educadores que actualment subscriuen a l'entorn de 130 ciutats de tot el món). Aquest nou concepte d'educació, que en bona mesura s'intenta recollir en la reforma educativa, obliga els museus a canviar el paper dels departaments d'educació. I aquest és un fet que nosaltres mateixos hem percebut.

Fins ara s'esperava de nosaltres la concepció d'un programa d'activitats pedagògiques per a escolars que permetés visitar el museu des de diferents punts de vista: visites guiades de tipus general, visites específiques, tallers, jocs de pistes... Una tasca absolutament necessària i bàsica que, lamentablement, molts museus encara

no estan en disposició de cobrir. Però cada vegada més els mestres acudeixen a nosaltres amb unes necessitats més concretes. En el nostre cas, com en tants museus, dedicàvem un dia cada mes a assessorar els docents. Els educadors que hi assistien feien una visita guiada pel museu i se'ls donava material didàctic. En general, però, el nostre contacte amb ells era limitat.

Des de l'aplicació de la reforma educativa, les demandes dels ensenyants han estat cada vegada més concretes. Les activitats dissenyades deixaven de ser suficients a causa de la necessitat de preparar crèdits de diferents tipus: sobre literatura d'aventures, indians, el port de Barcelona, l'expansió de la Corona d'Aragó, la Mediterrània... Les demandes d'assessorament van començar a augmentar en nombre i tipus. Fou en aquest moment que vam veure que calia fer un pas més i comprometre'ns, en tant que institució cultural, en aquest vast projecte educatiu en què les ciutats comencen a veure's immerses.

Així doncs, des del Museu Marítim, després d'un llarg pro-

El museu assessora també la comunitat educativa per facilitar-li la tasca durant les visites i els treballs posteriors a classe.

cés de reflexió sobre quin camí calia seguir per encarar aquest nou repte, hem posat en marxa una nova política que se sosté en un eix principal a l'entorn del qual giren una sèrie de programes. Aquest eix és el Centre de Recursos Educatius del Mar (CREM), que té com a ob-

jectiu fer del museu un centre de suport a la comunitat educativa pel que fa referència a la cultura marítima.

■ EL CENTRE DE RECURSOS I ELS SEUS MÚLTIPLES SERVEIS

En tant que Centre de Recursos Educatius del Mar, i tenint en compte que el nostre programa d'activitats pedagògiques ja fa uns quants anys que està engegat, hem obert diferents vies d'actuació, que tenen l'objectiu de vincular molt més el nostre departament a les escoles i, especialment, als docents.

□ SERVEI D'ASSESSORAMENT AL PROFESSORAT

Actualment, i sobretot arran de l'aplicació de la reforma educativa, estem convençuts que la funció del CREM del Museu Marítim és col·laborar estretament amb els ensenyants en tot allò que fa referència a l'ús didàctic del patrimoni marítim. Els plantejaments per aconseguir aquesta cooperació són:

- Facilitar el treball dels docents i els escolars en temes de cultura marítima per donar a conèixer als estudiants la importància que el mar ha tingut en la nostra història.

- Assessorar els docents en el disseny de crèdits de síntesi, crèdits variables i altres fórmules de treball relacionades amb el patrimoni marítim.

- Implicar el mestre en el museu, un fet essencial per augmentar la qualitat de la visita i el seu aprofitament.

- Fomentar el gaudi del patrimoni marítim a partir del pro-

grama d'activitats pedagògiques.

L'assessorament per a l'elaboració de projectes i activitats de diversa índole es fa de manera personalitzada mitjançant reunions i trobades entre els mestres i l'equip del CREM del museu.

□ SERVEI DE CONSULTA DE MATERIALS PEDAGÒGICS SOBRE EL MAR

El CREM posa al servei dels docents una colla de materials destinats a la concepció i realització d'activitats sobre temes de cultura marítima, tant a dins com a fora del museu. Aquests materials es classifiquen en:

- Publicacions: articles i llibres sobre diferents aspectes de navegació i cultura marítima. En aquest sentit el museu disposa també d'una biblioteca especialitzada en temes de navegació oberta al públic de dilluns a divendres, de 10 a 14 hores, a excepció dels dimarts, que obre de 14 a 19 hores. Novel·les sobre temes marítics, un instrument molt eficaç per introduir-se en el món de la navegació, de la cartografia, dels descobriments... Recull de poemes, tant en català com en castellà, basades en la mar, i material elaborat pel CREM, com ara fulls de sala, dosiers didàctics sobre temes específics, etc.

- Material gràfic: vídeos de diferents temàtiques, especialment sobre pesca; fotografies sobre el mar, sobre la vida a bord dels vaixells, sobre emigració, i mapes de diferents èpoques.

- Objectes: arts de pesca, espècies, instruments de navegació, capgrossos i titelles de la Nora i el Martí (dos personatges del museu), etc.

Aquests materials es deixen en préstec als docents per un període aproximat de 15 dies. El nostre objectiu és anar augmentant la quantitat i la qualitat de materials.

□ SERVEI DE PRÉSTEC DE CAIXES DIDÀCTIQUES

Un dels recursos concebuts per treballar el patrimoni marítim des de l'escola són les caixes didàctiques, que

concentren diversos recursos sobre un tema concret, com ara fotografies de gran format, vídeos, novel·les, llibres científics, banderes, barrets, etc. que ofereixen diferents possibilitats de treball. Temàticament es divideixen en sis blocs: emigrar per mar, la pesca, pi-

rates, poesia i música, indians i el viatge de la Nora i el Martí.

Per mitjà de les caixes volem incentivar la tasca prèvia a la visita al museu, o bé la que es pugui fer posteriorment, com és el cas de les caixes d'emigració o de pesca. D'altra banda, són també concebudes per treballar aspectes del patrimoni marítim dels quals al museu no en guardem testimonis però que han estat de declarada importància en la història marítima, com ara els pirates, la poesia de temàtica marítima...

En fer aquestes caixes, un dels nostres objectius ha estat sortir dels murs del museu per arribar directament a les escoles. Això ens està permetent arribar a poblacions ben llunyanes de Barcelona, poblacions com Tàrraga, com Salou, com Cornudella del Montsant, com la Jonquera... a les quals se'ls fa més difícil visitar el museu. Els objectes s'acompanyen d'un dossier amb informació per al professor i una sèrie de propostes de treball, si bé les possibilitats són múltiples. De cada caixa se n'han fet tres exemplars. La nostra voluntat és tenir-ne un joc al museu per al préstec a les escoles, un altre que estigui a disposició dels centres de recursos educatius, i un darrer que circuli entre els museus que integren La Mar de Museus, la xarxa de cooperació de la costa catalana.

Les caixes són de préstec temporal per un termini de dues setmanes i gratuït per a totes les institucions educatives o culturals que ho sol·licitin.

□ EL PIRATA, EL BUTLLETÍ DEL CREM

El Pirata, que és el butlletí del CREM, neix amb la voluntat d'esdevenir un vehicle de connexió entre les escoles i el museu. Aquesta publicació és trimestral i es fa arribar

gratuïtament a tots els centres escolars i als centres de recursos pedagògics de Catalunya. Amb aquest butlletí es pretén, d'una banda, fer arribar a les escoles i als professionals de l'educació en general les nostres reflexions entorn del treball del patrimoni marítim amb els escolars i, d'altra banda, volem recollir aquelles propostes entorn de la cultura marítima que es fan als centres educatius, en una mena de diàleg que creiem que pot ser beneficiós tant per als docents com per als educadors de museus.

El butlletí inclou tres seccions: «El marítim a tot drap», que presenta alguna activitat educativa que es fa al museu; «Singladura escolar», on es recullen activitats sobre patrimoni marítim que s'hagin fet a les escoles (un crèdit, un treball, una visita...) i «La ullera de llarga vista», que dona a conèixer activitats pedagògiques interessants que es facin en altres museus, especialment museus marítims. El tiratge és d'uns 4.000 exemplars.

